

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Indien per email:

Datum: 14 januari 2026
Betreft: Herstelbesluit overzichtsbesluiten inzake Ct-waarden

Geachte heer ,

Per 1 april 2025 zijn Programmadirectie Openbaarheid (PDO) en het Woo-team van directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ) samengevoegd in Directie Open Overheid (DOO). Derhalve worden uw verzoeken verder afgehandeld door DOO. Met dit herstelbesluit worden de overwegingen uit twee eerdere overzichtsbesluiten inzake Ct-waarden nader gemotiveerd en openbaar ik (gedeeltelijk) aanvullende documenten die onder de reikwijdte van uw verzoeken vallen.

1. De Woo-verzoeken en procesverloop

PDO heeft tussen het jaar 2020 en 2023 meerdere informatieverzoeken ontvangen betreffende Cycle threshold-waarden (hierna: Ct-waarden) in het kader van SARS-CoV-2 PCR testen uitgevoerd voor de Minister en daaraan gerelateerde onderwerpen zoals curves, drempelwaarde en overige klinische beelden. Ook wordt er bij één verzoek verzocht naar de contracten tussen de Staat en de laboratoria, Standard Operating Procedures (SOP's) en assays. Voor dit aanvullend besluit zijn de volgende verzoeken met de volgende kenmerken relevant: 2020.204, 2021.202, 2022.108, 2022.217 en 2022.249. In bijlage E is per verzoek uiteengezet wat de inhoud van het betreffende verzoek is.

Mijn ministerie heeft op verschillende momenten al uw verzoeken met betrekking tot Ct-waarden afgewezen, omdat de verzochte informatie niet onder mijn ministerie berust. U heeft namens verzoekers bezwaar aangetekend tegen de genomen afwijzingsbesluiten. U stelt dat de gevraagde informatie wel onder mijn ministerie berust. Tijdens bezwaar- en beroepsprocedures, is gebleken dat de verzoeken breder geïnterpreteerd hadden kunnen worden.

Naar aanleiding hiervan is u op 14 december 2023 het eerste overzichtsbesluit, met kenmerk: 3737233-1059445-PDO (hierna: Overzichtsbesluit 1), toegestuurd. In Overzichtsbesluit 1 is uiteengezet over welke informatie mijn ministerie beschikt en is gemotiveerd welke onderdelen daarvan al dan niet voor openbaarmaking in aanmerking komen.

Directie Open Overheid

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 59 84
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

Afdeling B Woo covid
verzoeken
Team B
E _dienstpostbusWoo-corona-
ondersteuning@minvws.nl
T 070 340 6080

Ons kenmerk

4333208-1093235-DOO

Bijlagen

A, B, D, E, F

Woo-verzoek

2020.204
2021.202
2022.108
2022.217
2022.249

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de datum
en het kenmerk van deze
brief.*

Ook is in dit besluit vermeld dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (hierna: RIVM) over Ct-waarden beschikt die in het kader van wetenschappelijk onderzoek gemeten zijn en openbaarmaking daarvan nader onderzoek vergt.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Met het tweede overzichtsbesluit van 16 augustus 2024, met kenmerk: 3938612-1069537-PDO (hierna: Overzichtsbesluit 2), is conform het preciseringsgesprek van 21 mei 2024 in het kader van een bezwaarprocedure, de Ct-waarden gemeten in het kader van wetenschappelijk onderzoek en berustend onder het RIVM, openbaar gemaakt. De verwachting was dat met Overzichtsbesluit 2 alle vijf verzoeken zoals hierboven benoemd volledig waren afgedaan.

Tegen Overzichtsbesluit 2 heeft u pro forma bezwaar aangetekend en dit bezwaar is op 29 september 2024 aangevuld. Kort gezegd bent u van mening dat met beide overzichtsbesluiten niet volledig beslist is. Naar aanleiding van de hoorzitting in bezwaar van 8 november 2024 is besloten de verzoeken die daarbij betrokken zijn te herzien.¹ Onderhavig besluit dient ter aanvulling op Overzichtsbesluit 1 en 2.

2. Besluit

Er zijn vóór 1 mei 2022 drie informatieverzoeken ingediend op basis van de Wet openbaarheid bestuur (hierna: Wob). Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (hierna: Woo) in werking getreden. Vanaf deze datum behandelt mijn ministerie deze Wob-verzoeken op basis van de Woo.

In uw Wob en Woo-verzoeken vraagt u naar meerdere deelonderwerpen. Onderhavig besluit ziet op de deelonderwerpen Ct-waarden van SARS-CoV-2 testen, bijbehorende curves, gebruikte drempelwaarde en overig klinisch beeld van de geteste personen. De overige deelonderwerpen, genoemd in verzoek 2022.217, worden behandeld in andere besluiten: contracten tussen de Staat en de laboratoria, Standard Operating Procedures en assays.²

Met het onderhavige besluit verbeter ik de motivering van Overzichtsbesluit 1 en 2, die zien op alle hierboven genoemde vijf Wob- en Woo-verzoeken. Ik maak daarbij de door u gevraagde informatie gedeeltelijk openbaar. Het gaat om in totaal vier documenten die ik (deels) openbaar maak. Welke afwegingen ik daarbij heb gemaakt, leest u onder kopje 6 van dit besluit.

Uw verzoek omtrent Ct-waarden betreft informatie die onder de GGD'en, laboratoria en mijn ministerie berust. De GGD'en, laboratoria en het RIVM hebben namelijk voor de minister PCR-testen uitgevoerd. In dit kader is het belangrijk om duidelijkheid te verschaffen over welke informatie bij welke instantie berust. Ik licht dat hieronder toe.

¹ Hoorzitting inzake verzoek 2022.108.

² Over de contracten tussen de Staat en de laboratoria is reeds een besluit genomen, zie hiervoor Woo-deelbesluit aangaande Testen over Overeenkomsten met testlaboratoria van 27 maart 2024 (kenmerk: 3792667-1063304-pdo).

2.1. Ct-waarden berustend onder de GGD'en

Voor zover Ct-waarden zouden berusten bij de GGD'en, geldt dat de GGD'en niet onder de verantwoordelijkheid van de minister vallen. Ik handhaaf daarom mijn eerder genomen standpunt in Overzichtsbesluit 1.³ Mijn beslissing ten aanzien van dit onderdeel blijft dan ook ongewijzigd.

2.2. Ct-waarden berustend onder laboratoria

Zoals aangegeven in Overzichtsbesluit 1, hebben ook laboratoria de diagnostiek van SARS-CoV-2 testen uitgevoerd. Deze laboratoria waren gecertificeerde laboratoria, die op basis van een privaatrechtelijke overeenkomst in opdracht van de Staat diagnostische diensten in verband met COVID-19 pandemie hebben verricht. Dit betreft het tijdelijk beschikbaar stellen van additionele benodigde laboratoriumcapaciteit om monsters te analyseren op het SARS-CoV-2 virus.

In uw bezwaarschrift van 29 september 2024 en tijdens de hoorzitting op 8 november 2024 stelt u dat uit de passages in de contracten blijkt dat de laboratoria zich moeten voegen naar de wensen van de minister en dat de minister deze laboratoria aanwijzingen kan geven, hetgeen naar uw mening ook blijkt uit de kiemsurveillance aangelegenheden. U stelt dat de laboratoria als het ware verlengstukken zijn van de minister en dat de Ct-waarden, aanwezig bij deze laboratoria, op grond van de Woo in aanmerking komen voor openbaarmaking.

Naar aanleiding van uw bezwaar en de hoorzitting heb ik nogmaals naar de contractuele verhoudingen gekeken tussen de laboratoria en mijn ministerie. Hierbij heb ik met name gekeken naar het zeggenschaps criterium.

2.2.1. *Toetsingskader zeggenschaps criterium van de Raad van State*

In artikel 4.1, eerste lid van de Woo (voorheen artikel 3, eerste lid, van de Wob) staat dat eenieder een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid kan richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf. Het is vaste rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) dat voor de beoordeling of een instelling, dienst of bedrijf die zelf geen bestuursorgaan is, werkzaam is onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan, bepalend is in welke mate het bestuursorgaan opdrachten of aanwijzingen kan geven aan de instelling, de dienst of het bedrijf en/of in hoeverre de instelling, dienst of het bedrijf zich dient te richten naar de opdrachten of aanwijzingen van het bestuursorgaan. Dat kan worden afgeleid uit bijvoorbeeld de statuten van de instelling, dienst of het bedrijf of een door het bestuursorgaan en de instelling, dienst of het bedrijf gesloten overeenkomst.⁴

³ Zie pagina 5 van het overzichtsbesluit van 14 december 2023 met kenmerk: 3737233-1059445-PDO.

⁴ RvS 8 maart 2023, ECLI:NL:RVS:2023:922, par. 4.5.1.

2.2.2. Toepassing van het toetsingskader van de Raad van State op de overeenkomsten

De laboratoria zijn geen bestuursorganen als bedoeld in artikel 1:1, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) aangezien zij niet zijn ingesteld krachtens publiekrecht en niet zijn bekleed met openbaar gezag. De laboratoria zijn privaatrechtelijke rechtspersonen waarin de Staat geen aandelen of belangen heeft, en waarmee privaatrechtelijke overeenkomsten zijn gesloten. Dus is er sprake van een reguliere opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie, zonder dat sprake is van institutionele binding. De rechtsverhouding tussen de Staat en de laboratoria is gebaseerd op deze overeenkomsten. De verantwoordelijkheden van beide partijen zijn daarin expliciet opgenomen.

Uit de overeenkomsten blijkt dat deze betrekking hebben op logistieke en diagnostische diensten, dienstverlening, moleculaire diagnostiek en het bruikleen van de apparatuur. Zowel in de overeenkomsten als in de behorende bijlagen worden specifieke bepalingen opgenomen over onder andere:

- Voorwaarden voor samenwerking;
- De looptijd en beëindiging van de overeenkomst;
- Kosten, facturatie en controle;
- Testcapaciteit, kwaliteitseisen, bevoorrading en doorlooptijden;
- Vertrouwelijkheid en gegevensbescherming;
- Aansprakelijkheid en auditmogelijkheden.

In een aantal contracten is de verantwoordelijkheid van de minister expliciet opgenomen. Hierbij zijn twee typen verantwoordelijkheden te onderscheiden:

(1) Eindverantwoordelijkheid van de minister

In een deel van de contracten is de volgende bepaling opgenomen:

"De minister is als Opdrachtgever en Partij bij de Overeenkomst eindverantwoordelijk voor de uitvoering van en het beheer van de Overeenkomst en betaling aan Opdrachtnemer".⁵

Hieruit blijkt dat de minister eindverantwoordelijk is voor de uitvoering van en het beheer over de overeenkomst. Deze verantwoordelijkheid ziet (met name) op de uitvoering en het beheer van de overeenkomst en niet de laboratoria. Dit betekent dat de minister weliswaar betrokken is bij de uitvoering, maar geen zeggenschap heeft over de interne werkwijze of beslissingen van de laboratoria.

⁵ Zie bijvoorbeeld p.18 van document met ID-nummer 1175041, gepubliceerd op open.minvws.nl: <https://open.minvws.nl/dossier/VWS-WOO/3792667-1063304-pdo/file/download/document/1ef1db48-2ab8-6f16-9764-83539723b534#page=1>.

(2) Beperkte verantwoordelijkheid als opdrachtgever

In een ander deel van de contracten is de volgende bepaling opgenomen:

"Opdrachtgever is verantwoordelijk voor het toekennen van Afnamelocaties en het bepalen en toekennen van Volumes aan Opdrachtnemer en voor het monitoren van de kwaliteit van de Diensten en het Laboratorium".⁶

Hieruit blijkt dat de verantwoordelijkheid van de minister beperkt is tot het aanwijzen van testlocaties, het vaststellen en verdelen van testvolumes en het monitoren van de kwaliteit van de geleverde diensten. Er is noch sprake van eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering en het beheer van de overeenkomst, noch van zeggenschap over het laboratorium.

In geen van de contracten zijn bepalingen opgenomen die de minister bevoegdheden toekennen om opdrachten of aanwijzingen aan de laboratoria te geven die verder gaan dan wat gebruikelijk is in een privaatrechtelijke opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie. Er zijn dus geen aanwijzingen dat deze laboratoria onder verantwoordelijkheid van de minister werkzaam zijn in de zin van de Woo. Omdat de laboratoria privaatrechtelijke entiteiten zijn en geen onderdeel vormen van het ministerie of onder diens zeggenschap staan, is de minister niet verplicht om bij deze laboratoria informatie op te vragen in het kader van een Woo-verzoek (vgl. RvS 31 maart 2023, ECLI:NL:RVS:2021:658, overweging 5.1).

Ook in Overzichtsbesluit 1 is ten aanzien van dit punt overwogen dat de laboratoria niet onder verantwoordelijkheid van de minister werkzaam zijn, aangezien de minister geen directe zeggenschap of concrete invloed heeft op de wijze waarop de laboratoria hun testwerkzaamheden uitvoeren. Met de nadere toelichting die hierboven is opgenomen, is deze motivering nader verduidelijkt en aangescherpt. Daarmee is de motivering op dit punt verbeterd, zonder dat dit leidt tot een andere uitkomst. Nu de laboratoria niet onder verantwoordelijkheid van de minister werkzaam zijn, bestaat geen verplichting voor het ministerie om de bij deze laboratoria aanwezige Ct-waarden op te vragen in het kader van de Woo.

2.3. Ct-waarden berustend onder mijn ministerie

Tijdens de coronapandemie heeft mijn ministerie ook samen met het RIVM gewerkt. Het RIVM is een agentschap dat onder mijn ministerie valt. Er berust zowel informatie onder het kerndepartement als onder het RIVM.

2.3.1. Ct-waarden berustend onder het RIVM

Tijdens de coronapandemie heeft het RIVM verschillende wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar SARS-CoV-2, hetzij door zelf de testen uit te voeren hetzij door testresultaten te ontvangen van verschillende instellingen zoals laboratoria, GGD'en, huisartsen en/of ziekenhuizen.

⁶ Zie bijvoorbeeld p. 43 van document met ID-nummer 1375006, gepubliceerd op open.minvws.nl: <https://open.minvws.nl/dossier/VWS-WOO/3792667-1063304-pdo/file/download/document/1ef1db48-2b11-60ee-b749-83539723b534#page=2>.

In dit kader is het allereerst van belang om een onderscheid te maken tussen Ct-waarden in het kader van statistisch en wetenschappelijk onderzoek, Ct-waarden in het kader van individuele patiëntendiagnostiek en Ct-waarden in het kader van ander wetenschappelijk onderzoek.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

2.3.1.1. Statistisch en wetenschappelijk onderzoek

Het RIVM heeft statistisch en wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd in het kader van Nationale Kiemsurveillance en surveillance van varianten van het SARS-CoV-2 virus op basis van PCR-testen.

Op 20 juli 2023 heb ik hierover een besluit genomen (verzoeknummer 2023.045, besluitkenmerk 3636568-1051036-PDO) en alle Ct-waarden met betrekking tot Nationale Kiemsurveillance en surveillance van varianten van het SARS-CoV-2 virus op basis van PCR-testen openbaargemaakt. Ik blijf daarom met betrekking tot informatie aangaande statistisch en wetenschappelijk onderzoek bij mijn eerder genomen beslissing in Overzichtsbesluit 1. Het besluit blijft op dit punt ongewijzigd.

2.3.1.2. Individuele patiëntendiagnostiek

In Overzichtsbesluit 1 staat uitgebreid omschreven welke data het RIVM heeft in het kader van individuele patiëntendiagnostiek. Op grond van artikel 8.8 van de Woo in samenhang met artikel 7:458 van het Burgerlijk Wetboek geldt het passieve openbaarmakingsregime niet voor gegevens uit medisch patiëntendossiers. Deze informatie maak ik dus niet openbaar. Ik blijf daarom bij mijn eerder genomen standpunt in Overzichtsbesluit 1: dit blijft ongewijzigd.

2.3.1.3. Ander wetenschappelijk onderzoek

Het RIVM heeft zelf ook negen andere wetenschappelijke onderzoeken uitgevoerd. De Ct-waarden in deze onderzoeken zijn door het RIVM gemeten en met Overzichtsbesluit 2 openbaar gemaakt. Hierover wil ik het onderstaande toelichten.

2.3.1.3.1. Ct-waarden

In uw bezwaarschrift van 29 september 2024 en tijdens de hoorzitting van 8 november 2024 gaf u aan dat u meer context zou willen over studies en refereerde daarbij aan voorbeelden van kiemsurveillanceformulieren die in de zomer 2024 openbaar zijn gemaakt. In Overzichtsbesluit 2 heb ik hyperlinks gedeeld om u te voorzien van de context van de onderliggende studies. Deze links waren niet als zodanig herkenbaar. Wellicht heeft u deze informatie daardoor niet (gemakkelijk) kunnen raadplegen. Mijn excuses hiervoor. Om u zo veel mogelijk context en duiding te geven, deel ik nogmaals deze links en breng ik deze in verband met de studies en de in Overzichtsbesluit 2 geopenbaarde CSV-bestanden. Zie hiervoor bijlage F.

Over de achterliggende reden en de manier waarop ik de gegevens uit de CSV-bestanden heb verzameld, informeer ik u als volgt: per studie heb ik de meest recente bestanden geselecteerd waarin alle Ct-waarden zijn samengebracht. De relevante kolommen met Ct-waarden zijn vervolgens gekopieerd naar een nieuw CSV-document en geopenbaard met Overzichtsbesluit 2. De oorspronkelijke bestanden bevatten doorgaans meerdere tabbladen met uiteenlopende aanvullende gegevens, zoals leeftijd, geslacht, postcode, afgenomen monsters met bijbehorende LIMS-nummers, maar ook andere onderzoeksdata zoals antilichaamtiters en laboratoriumgegevens over uitvoerende analisten en specifieke apparatuur. Deze gegevens maken de bestanden herleidbaar tot deelnemers, laboratoria en medewerkers, hetgeen (verdere) deelname aan onderzoek belemmert.

Om de belangen van deelnemers en samenwerkingspartners te beschermen en tegelijkertijd tegemoet te komen aan het belang van de verzoeker, zijn met Overzichtsbesluit 2 alleen de voor de verzoeker relevante kolommen uit de onderzoeksresultaten verstrekt. De verzoeker ontvangt daarmee alle inhoudelijk relevante informatie, zonder dat de belangen van deelnemers of samenwerkingspartners in het geding komen. Daarnaast draagt deze werkwijze bij aan het verstrekken van meer gerichte informatie aan de verzoeker.

2.3.1.3.2. De curves waarin alle Ct-metingen worden weergegeven

De software van de laboratoriumapparatuur wordt gebruikt voor de analyse van PCR-metingen. De software genereert curves die worden beoordeeld door laboratoriummedewerkers, maar niet geëxporteerd worden naar databases. Hier zijn dan ook geen documenten van.

2.3.1.3.3. Drempelwaarde

Met betrekking tot de gehanteerde drempelwaarde voor het onderscheid tussen positieve en negatieve testresultaten informeer ik u als volgt. Het RIVM heeft geen drempelwaarde toegepast bij de bepaling van de Ct-waarden voor SARS-CoV-2 testen uitgevoerd voor de Minister. Omdat geen drempelwaarde is gehanteerd, heeft het RIVM hierover ook niet gecommuniceerd en geen afspraken gemaakt over het gebruik ervan.

De software van de apparatuur van het RIVM geeft een negatieve test aan als '0' of 'negatief'. Uitsluitend een positieve uitkomst heeft een Ct-waarde. Die waardes zijn opgenomen in RIVM databases en extracten hiervan zijn openbaar gemaakt.⁷

2.3.1.3.4. Overig klinisch beeld van de geteste personen

Het RIVM heeft informatie over de 1,2 miljoen geopenbaarde Ct-waarden in het kader van kiemsurveillance en andere variantanalyses en niet over symptomen. Voor zover RIVM informatie heeft over symptomen van deelnemers aan de negen studies genoemd in 2.3.1.3.1, zijn die te vinden in genoemde openbare links uit bijlage F.

⁷ Zie hiervoor 'Woo-deelbesluit aangaande RIVM over kiemsurveillance' van 20 juli 2023 met kenmerk 3636568-1051036-pdo voor de Ct-waarden met betrekking tot kiemsurveillance en Overzichtsbesluit 2 voor de Ct-waarden met betrekking tot de negen RIVM-studies.

2.3.2. Ct-waarden berustend onder mijn kerndepartement

De bredere zoekslag naar de gevraagde informatie heeft nieuwe resultaten geleverd. Deze informatie maak ik met dit besluit (gedeeltelijk) openbaar.

De informatie die onder mijn ministerie berust, betreft informatie die wij hebben ontvangen van verschillende instellingen waarmee mijn directies hebben samengewerkt tijdens de coronapandemie. Conform uw verzoeken, is er gezocht naar informatie over de gemeten Ct-waarden, de gehanteerde drempelwaarde door de laboratoria, de curves bij Ct-metingen en het overig klinisch beeld van de geteste persoon. Hieronder licht ik de beoordeling van de documenten toe.

3. Met betrekking tot uw verzoek

Bij dit besluit treft u de inventarislijst (hierna: bijlage B) aan. Deze lijst bevat een overzicht van alle documenten die zien op de eerder genoemde verzoeken. Met dit besluit zijn alle documenten waarvan u de openbaarheid heeft verzocht beoordeeld en met inachtneming van de weigeringsgronden openbaar gemaakt.

Uit bijlage B blijkt welke documenten ik niet, gedeeltelijk, of geheel openbaar maak. In deze lijst benoem ik ook welke uitzonderingsgronden van toepassing zijn.

Mogelijk bent u van mij ook bijlage C gewend. In bijlage C wordt aangegeven welke documenten uit bijlage B specifiek betrekking hebben op het verzoek. Aangezien voor al uw verzoeken dezelfde zoekvraag is gehanteerd en dit steeds tot dezelfde resultaten heeft geleid, is bijlage C in dit geval overbodig en daarom niet bijgevoegd.

Het tijdvak van dit besluit betreft de periode vanaf januari 2020 tot en met 31 december 2022.

Tijdens het herzien van de besluiten is gebleken dat door het gebruiken van meerdere synoniemen voor de verzochte informatie meer resultaten gevonden zijn. Er is ruimer gezocht naar de verzochte informatie en niet beperkt tot de specifieke termen uit uw verzoeken. U ontvangt een bijlage D, waarin het zoekproces naar de documenten is toegelicht.

4. Wettelijk kader

Het recht op openbaarmaking op grond van de Woo, dient het publieke belang van een goede en democratische besluitvorming van het bestuur. Dit recht komt iedere burger in gelijke mate toe. Het specifieke belang van een verzoeker speelt hierbij geen rol.

Openbaarmaking in de zin van de Woo betekent openbaarmaking voor iedereen. Overheidsinformatie is openbaar, tenzij een uitzonderingsgrond zich tegen de openbaarmaking verzet. De uitzonderingsgronden staan benoemd in artikel 5.1 en 5.2 van de Woo. Voor de relevante bepalingen van de Woo verwijs ik u naar bijlage A.

Op bepaalde informatie zijn de weigeringsgronden van de Woo niet van toepassing. In deze gevallen hebben andere wetten voorrang. De relevante bepalingen zijn, voor zover zij van toepassing zijn, opgenomen in bijlage A.

5. Inventarisatie documenten

Bij de inventarisatie wordt vastgesteld welke documenten onder uw verzoek vallen, bijvoorbeeld: rapportage testuitslagen en e-mails van onder andere laboratoria.

5.1. E-mailberichten

Ik heb de e-mailboxen van managementteamleden en hoger bij de inventarisatie betrokken. Daarnaast zijn er ook functionele e-mailadressen binnen onze dataset betrokken bij de inventarisatie. De inhoud van deze geïnventariseerde e-mailberichten geeft een volledig inzicht in de besluitvorming over COVID-19 binnen mijn ministerie.

5.2. Buiten beschouwing gelaten documenten

Ik heb bepaalde type documenten buiten beschouwing gelaten. Dit betrof termen en documenten die niet in relatie stonden tot Ct-waarden ter beantwoording van de zoekvraag, bijvoorbeeld: "wetsvoorstel", "kabinetsreactie", "begroting". Het uitsluiten van deze termen en/of documenten heeft ertoe geleid dat er een meer specifieke en gerichte set aan resultaten kon worden vastgesteld.

6. Motivering besluit

Een deel van de opgevraagde informatie valt onder de weigeringsgronden zoals genoemd in de Woo. Deze informatie wordt niet openbaar gemaakt. Hieronder vindt u mijn overwegingen per weigeringsgrond met betrekking tot deze informatie.

In artikel 5.3 Woo is bepaald dat bij weigering van informatie die ouder is dan vijf jaar, bedoeld in artikel 5.1, tweede of vijfde lid of artikel 5.2 van de Woo, het bestuursorgaan een zwaardere motiveringsplicht heeft. Er dient nader toegelicht te worden waarom de belangen in de bovengenoemde artikelen, ondanks het tijdsverloop, zwaarder wegen dan het algemeen belang van openbaarheid.

In dit besluit zijn zeven documenten ouder dan vijf jaar waarbij informatie wordt geweigerd op grond van artikel 5.1, tweede of vijfde lid of artikel 5.2. Hieronder wordt nader toegelicht om welke weigeringsgronden het gaat.

Ook is op de inventarislijst is per document aangegeven welke weigeringsgronden van toepassing zijn. Daarnaast kunt u deze weigeringsgronden ook terugvinden in de documenten zelf.

6.1. Relatieve weigeringsgronden

De volgende gronden zijn relatieve weigeringsgronden. Bij de toepassing van deze uitzonderingsgronden vindt een afweging plaats tussen het belang van openbaarmaking en het belang van bescherming van vertrouwelijke informatie.

6.1.1. Artikel 5.1, tweede lid, onder e, van de Woo

Wanneer openbaarmaking van informatie inbreuk maakt op de persoonlijke levenssfeer, kan ik besluiten om deze informatie niet openbaar te maken.

In diverse documenten staan persoonsgegevens die te herleiden zijn tot een persoon, zoals persoonsnamen, functietitels, telefoonnummers, e-mailadressen en handtekeningen. Openbaarmaking van deze gegevens kan een inbreuk maken op de persoonlijke levenssfeer van deze personen. Het gaat hier om ambtenaren en burgers.

De persoonsgegevens die zijn gelakt hebben betrekking tot ambtenaren van VWS en andere overheidsinstanties of medewerkers van andere bedrijven en laboratoria. Veel van de informatie is mogelijk nog steeds in gebruik aangezien de functies mogelijk nog steeds bekleed worden door dezelfde personen. Ook in het geval dat dit niet zo is, kunnen eerdere functietitels en persoonsnamen nog steeds herleidbaar zijn.

Uit de Memorie van Toelichting Woo volgt dat het beschermen van de persoonlijke levenssfeer ook na vijf jaar goede reden kan geven om openbaarmaking van deze gegevens achterwege te laten.⁸

Ik weeg het hierboven genoemde belang zwaarder dan het belang van openbaarmaking. Om die reden maak ik deze informatie niet openbaar. Ik heb deze informatie onleesbaar gemaakt onder vermelding van artikel 5.1.2.e.

6.1.2. Artikel 5.1, tweede lid, onder i, van de Woo

Wanneer openbaarmaking van informatie het goed functioneren van de Staat kan belemmeren, kan ik besluiten om deze informatie niet openbaar te maken.

6.1.2.1. Functionele e-mailadressen

In diverse documenten, ook documenten die ouder dan vijf jaar zijn, staan functionele e-mailadressen. Het gaat onder andere om e-mailadressen van diverse afdelingen binnen de rijksoverheid en externe organisaties. Deze e-mailadressen worden gebruikt voor verschillende doeleinden en zijn na een termijn van vijf jaar nog steeds in gebruik en kunnen om deze reden niet openbaar gemaakt worden.

6.1.2.2. Concepten

⁸ Kamerstukken II 2013/14, 33328, nr. 9, p. 41 (MvT).

Onder de documenten bevinden zich vijf conceptdocumenten van samenwerkingspartners. Deze concepten zijn ouder dan vijf jaar. Het gaat om documenten waarin de criteria voor SARS-CoV-2-pooling wordt geanalyseerd. Deze documenten zijn als concept met de overheid gedeeld. Het openbaar maken van deze documenten kan leiden tot een onvolledige beeldvorming over deze partijen. De meest recente versie van de stukken, is de juiste versie en is de versie die geopenbaard wordt.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Dat bepaalde documenten ouder zijn dan vijf jaar, doet er niet aan af dat openbaarmaking van deze informatie het goed functioneren van de Staat kan belemmeren.

Bij de hiervoor weergegeven informatie weeg ik het belang van het goed functioneren van de Staat zwaarder dan het algemene belang van openbaarmaking. Om die reden maak ik deze informatie niet openbaar. Ik heb deze informatie onleesbaar gemaakt onder vermelding van artikel 5.1.2.i het goed functioneren van de Staat.

6.1.3. Artikel 5.1, vijfde lid, van de Woo

In uitzonderlijke gevallen maak ik informatie niet openbaar als dit leidt tot onevenredige benadeling en de voorkoming daarvan zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid.

Bij één document is informatie aangetroffen die ziet op namen van laboratoria en tot hen herleidbare informatie zoals adressen, mailadressen en telefoonnummers.

Het openbaar maken van deze informatie kan de betrekkingen tussen het RIVM en de betrokken laboratoria schaden. Het is immers aannemelijk dat openbaarmaking van deze informatie de relatie tussen deze onderzoekspartners kan bemoeilijken. Bovendien zijn statistisch en wetenschappelijk onderzoeken van essentiële belang voor het beleid- en besluitvorming omtrent de gezondheidszorg en kwaliteit van leven van de bevolking. Het openbaar maken van deze informatie leidt tot onevenredige benadeling van betrokkenen en de Staat.

Bij de hiervoor weergegeven informatie weeg ik het belang van het voorkomen van onevenredige benadeling zwaarder dan het algemene belang van openbaarmaking. Ik maak deze informatie daarom niet openbaar. Waar van toepassing heb ik deze informatie onleesbaar gemaakt onder vermelding van artikel 5.1.5.

6.1.4. Artikel 5.2 van de Woo

In diverse documenten staan persoonlijke beleidsopvattingen die bedoeld zijn voor intern beraad. Het gaat onder andere om: correspondentie van ambtenaren, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen. Onder persoonlijke beleidsopvattingen wordt verstaan: ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad (niet zijnde feiten), prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.

Op grond van artikel 5.2, tweede lid, van de Woo kan ik besluiten informatie te geven over persoonlijke beleidsopvattingen in het belang van een goede en democratische besluitvorming van het bestuur. Gelet op de aard en de inhoud van de informatie, acht ik dat belang bij de hiervoor genoemde stukken aanwezig. Ik zie dan ook aanleiding om informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen. Ik verstrek deze informatie in geanonimiseerde vorm tenzij het gaat om bewindspersonen.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Integrale weigering wegens gebrek van informatie met zelfstandige betekenis. Het kan voorkomen dat er na het toepassen van uitzonderingsgronden informatie over blijft zonder zelfstandige betekenis. In deze gevallen maak ik het betreffende document niet openbaar. Dit is overeenkomstig de geldende jurisprudentie.⁹

7. Conclusie

Met dit besluit wordt het volgende vastgesteld:

- De GGD'en vallen niet onder de verantwoordelijkheid van de minister. Op grond van artikel 4.1, eerste lid, van de Wet open overheid rust op mijn ministerie geen verplichting om informatie die bij deze bestuursorganen berust, op te vragen of openbaar te maken.
- De minister heeft geen zeggenschap over de laboratoria. De laboratoria vallen derhalve niet onder de verantwoordelijkheid van de minister. Gelet hierop rust op grond van artikel 4.1, eerste lid, van de Wet open overheid geen verplichting op de minister om informatie die bij deze laboratoria berust, op te vragen of openbaar te maken.
- De motivering met betrekking tot de Ct-waarden die onder het RIVM berusten en met Overzichtsbesluit 2 openbaar zijn gemaakt, is met dit besluit nader onderbouwd en verbeterd;
- Een bredere zoekslag naar de verzochte informatie berustend onder het kerndepartement heeft aanvullende documenten opgeleverd. Met dit besluit wordt alle verzochte, voor zover mogelijk, (gedeeltelijk) openbaar gemaakt.

Dit heeft gevolgen voor de volgende verzoeken:

2020.204

Ik herroep het besluit van 18 juni 2021 (met kenmerk: 2371379-101011-WJZ) volledig. Voorts herroep ik in Overzichtsbesluit 2 mijn eerdere beslissing voor zover daarin werd geoordeeld dat reeds volledig was beslist op het Wob-verzoek van [REDACTED]. In overeenstemming met Overzichtsbesluit 1 en 2, en gelet op de overwegingen in dit besluit met betrekking tot alle verzochte informatie berustend onder mijn departement, het RIVM, de GGD'en en de laboratoria alsmede de (gedeeltelijk) geopenbaarde documenten, neem ik in zoverre een aanvullend besluit op het Wob-verzoek van 1 oktober 2020. Ik besluit hierbij alsnog tot (gedeeltelijke) openbaarmaking van de verzochte informatie. Hiermee is volledig beslist op het Wob-verzoek van [REDACTED].

⁹ RvS 27 februari 2019, ECLI:NL:RVS:2019:642.

2021.202

Ik herroep het besluit van 18 februari 2022 (met kenmerk: 3325184-1025203-WJZ) volledig. Voorts herroep ik in Overzichtsbesluit 2 mijn eerdere beslissing voor zover daarin werd geoordeeld dat reeds volledig was beslist op het Wob-verzoek van [REDACTED]. In overeenstemming met Overzichtsbesluit 1 en 2, en gelet op de overwegingen in dit besluit met betrekking tot alle verzochte informatie berustend onder mijn departement, het RIVM, de GGD'en en de laboratoria, alsmede de (gedeeltelijk) geopenbaarde documenten neem ik in zoverre een aanvullend besluit op het Wob-verzoek van 31 augustus 2021. Ik besluit hierbij alsnog tot (gedeeltelijke) openbaarmaking van de verzochte informatie. Hiermee is volledig beslist op het Wob-verzoek van [REDACTED].

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

2022.108

Ik herroep het besluit van 29 april 2022 (met kenmerk: 3361826-1028608-PDO) voor zover dit betrekking heeft op onderdeel 5 van het verzoek. Voorts herroep ik in Overzichtsbesluit 2 mijn eerdere beslissing voor zover daarin werd geoordeeld dat reeds volledig was beslist op het Wob-verzoek van [REDACTED]. In overeenstemming met Overzichtsbesluit 1 en 2, en gelet op de overwegingen in dit besluit met betrekking tot de verzochte informatie aangaande Ct-waarden berustend onder mijn departement, het RIVM, de GGD'en en de laboratoria, alsmede de (gedeeltelijk) geopenbaarde documenten, neem ik in zoverre een aanvullend besluit op onderdeel 5 van het Wob-verzoek van 23 maart 2022. Ik besluit hierbij alsnog tot (gedeeltelijke) openbaarmaking van de verzochte informatie. Hiermee is volledig beslist op het verzoek van [REDACTED].

2022.217

Ik herroep het besluit van 17 oktober 2023 (met kenmerk: 3707224-1055379-PDO) voor zover dit betrekking heeft op tot onderdeel 1 en 5 van het verzoek. Voorts herroep ik in Overzichtsbesluit 2 mijn eerdere beslissing voor zover daarin werd geoordeeld dat reeds volledig was beslist op het Woo-verzoek. In overeenstemming met Overzichtsbesluit 1 en 2, en gelet op de overwegingen in dit besluit met betrekking tot de verzochte informatie over Ct-waarden en gehanteerde drempelwaarden berustend onder mijn departement, het RIVM, de GGD'en en de laboratoria, alsmede de (gedeeltelijk) geopenbaarde documenten, neem ik in zoverre een aanvullend besluit op het Woo-verzoek van 5 september 2023. Hiermee is volledig beslist op onderdeel 1 en 5 van het Woo-verzoek van de [REDACTED]. De onderdelen 2, 3 en 4 van het Woo-verzoek zijn nog in behandeling.

2022.249

Ik herroep het besluit van 8 november 2023 (met kenmerk: 3716885-1056185-PDO) volledig. Voorts herroep ik in Overzichtsbesluit 2 mijn eerdere beslissing voor zover daarin werd geoordeeld dat reeds volledig was beslist op het Woo-verzoek van [REDACTED]. In overeenstemming met Overzichtsbesluit 1 en 2, en gelet op de overwegingen in dit besluit met betrekking tot de informatie berustend onder mijn kerndepartement, het RIVM, de GGD'en en de laboratoria, alsmede de (gedeeltelijk) geopenbaarde documenten, neem ik in zoverre een aanvullend besluit op het Woo-verzoek van 23 oktober 2022. Hiermee is volledig beslist op het verzoek van [REDACTED].

8. Verzending en wijze van openbaarmaking

Alle documenten die ik openbaar maak, kunt u inzien via een persoonlijke link. Voordat u de documenten ontvangt, krijgen belanghebbenden vier weken de tijd om bezwaar te maken tegen de openbaarmaking van de documenten. Als belanghebbenden bezwaar maken, dan stel ik de openbaarmaking van de documenten waarop het bezwaar ziet uit. Dit uitstel eindigt zodra de bezwaarprocedure en een eventuele vervolprocedure zijn afgerond. Na het verstrijken van deze termijn voor belanghebbenden, zijn nog twee weken noodzakelijk om alles naar behoren te verwerken. Mijn ministerie streeft ernaar om in week acht de documenten openbaar te maken.

Wanneer u de documenten heeft ontvangen, maak ik deze na vijf dagen voor iedereen toegankelijk op www.open.minvws.nl samen met een geanonimiseerde versie van dit besluit. Een afschrift van dit besluit zend ik aan belanghebbenden.

Heeft u vragen over het besluit of over de openbaar te maken documenten? Stuur u dan een bericht naar dienstpostbusWoo-coronaondersteuning@minvws.nl. Mijn ministerie geeft u graag een nadere toelichting.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,
namens deze,
de directeur Directie Open Overheid

R. Antonides MCM

Bezwaar

Indien met dit herstelbesluit een eerder genomen (deel)besluit wordt aangepast, gewijzigd dan wel wordt aangevuld, en tegen dit eerder genomen (deel)besluit reeds tijdig bezwaar is gemaakt, dan heeft dat bezwaar op grond van art. 6:19 eerste lid, Algemene Wet Bestuursrecht van rechtswege mede betrekking op dit herstelbesluit. Wel dienen binnen zes weken na de datum die bovenaan deze brief staat gronden aangevoerd te worden waarom u het niet eens bent met dit herstelbesluit.

Directie Open Overheid**Ons kenmerk**
4333208-1093235-DOO

De eventuele aanvulling van gronden e-mailt u naar: postbus-woobezwaarenberoep@minvws.nl, bij voorkeur met een ingescande handtekening. Indien u de gronden van bezwaar per e-mail indient zonder ondertekening, bestaat de mogelijkheid dat u op een later moment verzocht wordt om bewijs te leveren dat u bevoegd bent tot het indienen van de aanvulling van het bezwaar.

Indien u niet kunt of wilt e-mailen, kunt u uw gronden van bezwaar ook per post versturen naar:

de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
t.a.v. Directie Open Overheid,
Postbus 20350,
2500 EJ Den Haag.

Noem in het bezwaarschrift:

- uw naam en adres
- de datum
- het kenmerk van deze brief (dit vindt u in de rechterkantlijn)
- geef aan waarom u het niet eens bent met de beslissing.

Vergeet niet om uw gronden van bezwaarschrift te ondertekenen en van een datum te voorzien. Wilt u zo vriendelijk zijn om een kopie van deze brief mee te sturen met het bezwaarschrift?

Bijlage A

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Artikel 4.1 Verzoek

1. Eenieder kan een verzoek om publieke informatie richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf. In het laatste geval beslist het verantwoordelijke bestuursorgaan op het verzoek.
2. Een verzoek kan mondeling of schriftelijk worden ingediend en kan elektronisch worden verzonden op de door het bestuursorgaan aangegeven wijze.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de aangelegenheid of het daarop betrekking hebbende document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
5. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan binnen twee weken na ontvangst van het verzoek de verzoeker om het verzoek te preciseren en is het de verzoeker daarbij behulpzaam.
6. Het bestuursorgaan kan besluiten een verzoek niet te behandelen, indien de verzoeker niet meewerkt aan een verzoek tot precisering als bedoeld het vijfde lid. In afwijking van artikel 4:5, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht wordt het besluit om het verzoek niet te behandelen aan de verzoeker bekendgemaakt binnen twee weken nadat het verzoek is gepreciseerd of nadat de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
7. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in hoofdstuk 5.

Artikel 5.1 Uitzonderingen

1. Het openbaar maken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 3.1 onderscheidenlijk paragraaf 3.2 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven voor de openbaarmaking van deze persoonsgegevens of deze persoonsgegevens kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt;
 - e. nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven als bedoeld in artikel 46 van de Uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt.

2. Het openbaar maken van informatie blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a. de betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties;
 - b. de economische of financiële belangen van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen, in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een vertrouwelijk karakter;
 - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d. de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
 - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
 - f. de bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;
 - g. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
 - h. de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage;
 - i. het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen.
3. (...)
4. (...)
5. In uitzonderlijke gevallen kan openbaarmaking van andere informatie dan milieu-informatie voorts achterwege blijven indien openbaarmaking onevenredige benadeling toebrengt aan een ander belang dan genoemd in het eerste of tweede lid en het algemeen belang van openbaarheid niet tegen deze benadeling opweegt. Het bestuursorgaan baseert een beslissing tot achterwege laten van de openbaarmaking van enige informatie op deze grond ten aanzien van dezelfde informatie niet tevens op een van de in het eerste of tweede lid genoemde gronden.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Artikel 5.2 Persoonlijke beleidsopvattingen

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad, niet zijnde feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.
2. Het bestuursorgaan kan over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie verstrekken in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Onverminderd het eerste en tweede lid wordt uit documenten opgesteld ten behoeve van formele bestuurlijke besluitvorming door een minister, een commissaris van de Koning, Gedeputeerde Staten, een gedeputeerde,

het college van burgemeester en wethouders, een burgemeester, een wethouder, het dagelijks bestuur van een waterschap of een lid van dat bestuur, informatie verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen in niet tot personen herleidbare vorm, tenzij het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad.

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

Directie Open Overheid

Ons kenmerk
4333208-1093235-DOO

Artikel 8.8. Verhouding met andere wetten

De [artikelen 3.1, 3.3, 4.1, 5.1, eerste, tweede en vijfde lid](#), en [5.2](#) zijn niet van toepassing op informatie waarvoor een bepaling geldt die is opgenomen in de [bijlage](#) bij deze wet.

Artikel 7:458 Burgerlijk Wetboek

1. In afwijking van het bepaalde in [artikel 457 lid 1](#) kunnen zonder toestemming van de patiënt ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de volksgezondheid aan een ander desgevraagd inlichtingen over de patiënt of inzage in de gegevens uit het dossier worden verstrekt indien:
 - a. het vragen van toestemming in redelijkheid niet mogelijk is en met betrekking tot de uitvoering van het onderzoek is voorzien in zodanige waarborgen, dat de persoonlijke levenssfeer van de patiënt niet onevenredig wordt geschaad, of
 - b. het vragen van toestemming, gelet op de aard en het doel van het onderzoek, in redelijkheid niet kan worden verlangd en de hulpverlener zorg heeft gedragen dat de gegevens in zodanige vorm worden verstrekt dat herleiding tot individuele natuurlijke personen redelijkerwijs wordt voorkomen.
2. Verstrekking overeenkomstig lid 1 is slechts mogelijk indien:
 - a. het onderzoek een algemeen belang dient,
 - b. het onderzoek niet zonder de desbetreffende gegevens kan worden uitgevoerd, en
 - c. voor zover de betrokken patiënt tegen een verstrekking niet uitdrukkelijk bezwaar heeft gemaakt.
3. Bij een verstrekking overeenkomstig lid 1 wordt daarvan aantekening gehouden in het dossier.